

III. AHMED DÖNEMİ ŞARK SEFERLERİNDE ADANA EYALETİNİN ASKERİ VE LOJİSTİK ROLÜ (1722-1726)

Serdar GENÇ*

Özet

Osmanlı Devleti 1722 yılında, bir taraftan Safevi başkenti İsfahan'ın Afganlar tarafından kuşatılması ve sonrasında ele geçirilmesi diğer taraftan Rusya'nın Hazar Denizi'nde harekâta girişmesi neticesinde sınırlarını emniyet altına almak için harekete geçmiştir. Bu kapsamda başta Erzurum, Van ve Bağdat valiliklerinde olmak üzere eyalet ve sancaklarda sefer hazırlıklarına başlanmıştır. Osmanlı orduları; 1722'de Kafkas/Tiflis, 1723'de Kirmanşah, 1724'de Revan, Tebriz ve Hemedan, 1725'de Gence ve ikinci kez Tebriz seferlerine çıkmıştır.

Seferlerde cephe ardında yer alan eyalet ve sancaklar ordunun askeri ve lojistik üsleri olmuşlar ve bu üslerden gerek cephede gerekse cephe ardında ulaşımı sağlamak üzere nakliye vasıtası, zahire ve asker temin edilmiştir. Bunun yanında seferlerin uzaması nedeniyle cepheye oldukça uzak mesafedeki sancaklardan hatta Rumeli'den nakliye vasıtası ve asker temini söz konusu olmuştur. Bu bildiri III. Ahmed dönemindeki Şark seferlerinde Adana eyaletinin rolü, askeri ve lojistik açıdan değerlendirilecek ve bu bağlamda eyaletin coğrafi konumunun ve kendi iç dinamiklerinin lojistik ve asker teminine olan etkisi üzerinde durulacaktır. Bu çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Şark seferleri ile ilgili belge ve defterler ile Adana şer'iyye sicillerinden yararlanılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, sgenc@balikesir.edu.tr

KAYNAKÇALAR

I. Arşiv Kaynakları

a. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

İbnülemin Askeriye, nr. 4793.

Cevdet Askeriye, nr. 5554, 39880, 54902.

Maliyeden Müdevver Defterleri (MAD), nr. 3156, 3598, 3606, 3375, 10314, 14351, 17915.

Mühimme Defterleri, nr. 132.

b. Şer'iyye Sicilleri

Adana Şer'iyye Sicili, nr. 20, 30.

II. Kaynak Eserler

Küçük Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *Târîh-i Çelebizâde Efendi*, İstanbul 1282.

Na'imâ Mustafa Efendi, *Târîh-i Na'imâ*, Haz. Mehmet İpşirli, I, TTK, Ankara 2014.

Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmâilÂsım Efendi, *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, Haz. A. Özcan-Y. Uğur-B. Çakır-A. Z. İzgöer, II, İstanbul 2013.

III. Araştırma ve İnceleme Eserler

BAŞAR, Fahameddin *Osmanlı Eyâlet Tevcihâtı (1717-1730)*, TTK, Ankara 1997.

BİLGİLİ, Ali Sinan, *Osmanlı Döneminde Tarsus Sancağı ve Tarsus Türkmenleri*, Ank. 2001.

GENÇ, Serdar, *Lale Devrinde Savaş İnan Seferlerinde Organizasyon ve Lojistik*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2013.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme (Menziller)*, İstanbul 2014.

-----, "Tapu-Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Sis (=Kozan) Sancağı", *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 32, (1979), s. 819-1046.

-----, "Adana Tarihçesi", *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprübaşı*, Haz. Erman Artun-M. Sabri Koz, YKY, İstanbul 2000, s. 11-17.

KILIÇ, Orhan, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin İdarî Taksimâtı-Eyalet ve Sancak Tevcihâtı*, Elazığ 1997.

KURT, Yılmaz, *XVI. Yüzyıl Adana Tarihi, Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.

-----, "1572 Tarihli Adana Mufassal Tahrir Defterine Göre Adana'nın Sosyo-Ekonomik Tarihi Üzerine Bir Araştırma", *Bellelen*, LIV/209 (1990), s. 179-211.

-----, "Sis (= Kozan) Sancağı Mufassal Tahrir Defteri Tanıtımı ve Değerlendirmesi I, *OTAM*, I, (1990), s. 271-298.

ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskâm*, İstanbul 1987.

SAHİLLİOĞLU, Halil, "*Dördüncü Muradın Bağdat Seferi Menzilnamesi (Bağdat Seferi Harp Jurnalı)*", *Belgeler*, II/3-4, TTK, Ankara 1965, s. 1-36.

ŞAHİN, İlhan, *Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler*, Eren Yay., İstanbul 2006.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, IV/I, TTK, Ankara 1995.